

VITJAN ÚR GRØNLANDI

Fyrisitingin eins væl fyri í Nuuk sum í Tórshavn

Sjálvt um grønlendingar fingu heimastýri góð 30 ár seinni enn føroyingar, so virkar umsitingin í Grønlandi eins væl og í Føroyum

Árni Gregersen

Meðan Føroyar fingur heimastýri í 1948, so gingur heili 31 ár afturat til Grønland eisini fekk heimastýri. Hóast føroyska heima-stýrið hevur 30 ára meiri royndir, so meta grønlendingar, at teirra umsiting er komin eins langt og tann føroyska og at um-siting-arnar báðar í dag virka á nøkulunda sama støði.

– Okkara umsiting byggir

í stóran mun á ta fyrisiting, sum danski staturin hevði í Grønlandi, tá ið vit fingur heimastýri, sigur Kim Kielsen, landsstýrisformaður.

Tað vil siga, at mong av teimum, sum búðu í Grønlandi og arbeiddu í fyrisitingini hildu fram. Tey kendu til mannagongdir og annað.

Tey, sum ikki hildu fram, vóru tey, sum arbeiddu fyri heimastýri í Keypmannahavn.

– Sjálvandi er ein menn-ing farin fram, so eg haldi eg tori at siga, at vit í dag eru á sama støði, sum umsitingin er í Føroyum. Okkara størsti trupulleiki er finna dugnalig fólk við røttum útbúgv-ingum til okkara fyrisiting, sigur hann.

Hann sigur, at Grønland í dag er at rokna sum eitt nýmótans samfelag, men tey hava ein trupulleika, tí tey arbeida við tveimum málum, grønlensskum og

donskum.

Hetta hevur við sær, at í umsitingini er manningin blandað við fólki, sum tosa hvør sítt mál. Á leið 80 prosent tosa danskt.

Danskt móðurmál

Í Grønlandi eru á 20 prosent av fólkinum, sum hava dansk sum móður-mál. Hyggur ein eftir í fyrisitingini, so er tað um-vent har. Har eru tað 80 prosent, sum hava danskt

sum móðurmál, meðan 20 prosent tosa grønlensskt.

Endamálið hjá lands-stýrinum er at seta grønlendingar í leys størv í umsitingini, men tað vísir seg ofta, at serliga danir, sum søkja, er betur fyri og hava betri útbúgvingar til størvini.

Tí verða tey ofta tikin framum grønlendignarnar.

– Hetta ger, at vit hava ov stóra útsifting í fyrisit-ingini, tí mong teirra koma

aðrastaðni frá, sigur Kim Kielsen.

Í mun til í Grønlandi, so hendir tað so at siga ikki longur, at dansk embætis-fólk verða sett í føroysku umsitingina.

Hendir tað, so hava hesi fólkinu vanliga tilknýti til Føroyar á annan hátt eisini.

Vit síggja og merkja at veðurlagið broytist

Turkur í Suðurgrønlandi, minni ísur og heitari sjógvur er partur av veðurlagsbroytingunum

Árni Gregersen

Eitt tað land, sum av álvara merkir veðurlagsbroyting-arnar er Grønland.

Í Suðurgrønlandi hevur verið so turt seinastu fimm árinu, at tað av álvara er far-ið at ganga útyvir jarðar-brúkið har suðuri.

– Tað er ein partur av tí, men vit merkja so sann-liga eisini at sjógvurin er munandi heitari og at ísur minkar meira og meira og liggur styttri tíð, sigur grønlenski landsstýrisfor-maðurin, Kim Kielsen.

Fylgjurnar eru, at veiði-mennirnir í Grønlandi fáa verri veitt, men hetta hevur eisini við sær, at sjálvt veð-urlagið broytist.

– Nógv meira illveður er á okkara leiðum og alt flyt-ur seg norðureftir, har tað enn er kaldari, sigur Kim Kielsen.

Fleiri fiskasløg flyta seg eisini norðureftir. Til dømis er lodna farina t síggjar á Thule-leiðini, har lodna ongantíð fyrr hevur verið at fáa. Eisini nýsa og fleir sløg av stórhvali ota seg longur og longur norðureftir.

Vinnuligir fyrimunir

Allur heimurin ótast fyri veðurlagsbroytingunum og ongin dugir enn at siga, hvussu álvarsligar tær kunnu blíva.

Hóast hendan óttan, so kunnnu grønlendingar síggja nakrar vinnuligar fyrimunir nú ísurin bráðnar og sjógvurin gerst heitari.

– Fiskivinnan gremur seg ikki nú. Meira sjógvur er at fiska í og fleiri fiskasløg koma okkara veg. Millum annað makrelurin, sum hevur verið eitt fantastisk ískoyti hjá fiskivinnuni, sigur Kim Kielsen.

Hann sigur eisini, at norðanfyri har leita hevur verið og útvunnið blýggj og sink, er ísurin bráðnaður. Har sær út til, at stórar mongdir eru, sum til fer at bera til at útvinna.

Veðurlagsbroytingarnar gera eisini, at eitt nýtt slag av ferðafólki kemur til Grønlands.

Hetta eru ikki vanlig ferðafólk, men fólk, sum hava nógvar pengar og sum hava áhuga fyr i t fylgja við í veðurlagsbroytingunum.

– Talið av ferðafólki vaks við sjei prosentum í fjør,

– Grønland merkir av álvara veðurlagsbroytingarnar, sigur Kim Kielsen, landsstýrisformaður
Mynd: Álvur Haraldsen

men hetta hongur eisini saman við, at íslendingar hava sett ferð á flúgvina til Grønlands, sigur Kim Kielsen.

Gongur framá

Grønlenski búskapurin er

enn eitt sindur tungur, men tað gongur framá.

Grønlenski landsstýr-ismaður sigur, at brutto-tjóðarúrtøkan vaks 2,7 prosent í fjør – eitt sindur meira enn grønlenska bú-skaparráðið hevði mett.

Grønlendingar fáa í ár 3,6 milljardir í statsstuðli úr Danmark. Hetta kann samanberast við tær 650 milljónir Føroyar fáa úr Danmark í ár.

– Tað ger tað sjálvandi lættari, men vit mugu

minnst til, at Grønland er eitt so risastórt land, sum fá duga at fyristilla sær. Tað kostar at reka eitt slíkt samfelag, sigur landsstýris-formaðurin.

Hann sigur, at hann sum politikari hevur verið á nógvum altjóða fundum, men tað er altíð torført at fáa fólk at skilja, hvussu stórt land, Grønland er.

– Ikki fyrr enn eg fekk umhvørvisnevndina hjá Norðurlandaráðnum til Grønlands, fungu tey eina hóming av, hvussu stórt okkara land er og hvussu stórar avbjóðingarnar eru, sigur Kim Kielsen.

Hann sigur eisini, at so hvørt ísurin bráðnar so gerst tað eisini nógv myrk-ari har norðuri. Tað krevur meira orku og alt skal flyt-ast langan veg.

Grønland framleiddi 70 prosent av elorkuni úr vatni í fjør sigur hann.

– Og vit dálka ikki serliga illa. Alt CO2 útlátið svarar til tað, sum eitt dansk kol-kraftverk letur út, sigur hann.